

KIJKEN OP MENSEN

COLOFON

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur(s): L. Benjamin, T. Cremers, V. Landsmeer-Dalm, M. Liebrechts, D. v. Loon, S. v. Mameren, I. Mulder, U. Peters
Eindredactie: V. Landsmeer-Dalm en M. Farla-Machielsen

Bronvermelding: IR Stone | Shutterstock.com, Fragiele X Vereniging Nederland, Polina Zimmerman, Nationaal Archief Spaarnestad Photo Van Eijk, Janson George | Shutterstock.com, Everett Collection | Shutterstock.com, ESB Professional | Shutterstock.com, Xian-Photos | Shutterstock.com, Jacqueline van Kerkhof | Shutterstock.com, Jacqueline van Kerkhof | Shutterstock.com, Polina Zimmerman, Cottonbro

Titel: Kijk op mensen
ISBN: 978 90 372 6263 6
Eerste druk/eerste oplage

© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

Voorwoord	9
Thema 1 Mensen nader onderzocht	14
1.1 Visies op gedrag	15
1.2 Verschillende stromingen	17
1.3 Kritische beroepssituatie	26
1.4 Verdieping	28
Thema 2 Ontwikkelen in verschillende culturen	30
2.1 Omgaan met cultuurverschillen	31
2.2 Minderheidsstress	35
2.3 Factoren binnen de opvoeding	37
2.4 Kritische beroepssituatie	41
2.5 Verdieping	42
Thema 3 Visies op leren	46
3.1 Leren	47
3.2 Visies op leren	49
3.3 Hoofdvormen van leren	54
3.4 Leervoorkeur	56
3.5 Invloeden op leren	59
3.6 Kritische beroepssituatie	61
3.7 Verdieping	62
Thema 4 Gedragsverandering	64
4.1 Determinanten van gedrag	65
4.2 Triade-model van Poiesz	68
4.3 Transtheoretisch model van Prochaska en DiClemente	71
4.4 Integrated-change model van De Vries	75
4.5 Kritische beroepssituatie	78
4.6 Verdieping	79
Thema 5 Mensen en relaties	82
5.1 Interpersoonlijke attractie	83
5.2 Aangaan van relaties	86
5.3 Hechting	89

5.4	Kritische beroepssituatie	93
5.5	Verdieping	94
Thema 6	Seksuele gezondheid	98
6.1	Seksuele gezondheid	99
6.2	Seksuele levensloop	100
6.3	Seksuele responscyclus	103
6.4	Seksualiteit en cultuur	106
6.5	Seksualiteit en beperkingen	108
6.6	Kritische beroepssituatie	111
6.7	Verdieping	112
Thema 7	Mensen met een verstandelijke beperking	116
7.1	Oorzaken van een verstandelijke beperking	117
7.2	Syndromen	118
7.3	Bijkomende problemen	126
7.4	Tips dagelijkse omgang	130
7.5	Kritische beroepssituatie	131
7.6	Verdieping	132
Thema 8	Mensen met een autismespectrumstoornis	136
8.1	Ontstaan autismespectrumstoornis	137
8.2	Verloop autismespectrumstoornis	139
8.3	Vroegsignalering	141
8.4	Begeleidingsmethoden	144
8.5	Omgaan met autismespectrumstoornis	145
8.6	Kritische beroepssituatie	147
8.7	Verdieping	148
Thema 9	Gedragsproblemen ontstaan in de kindertijd	152
9.1	Ontstaan en ontwikkelingsverloop gedragsstoornissen	153
9.2	Gevolgen gedragsproblemen	157
9.3	Behandeling gedragsproblemen	159
9.4	Aanpakken grensoverschrijdend gedrag	161
9.5	Kritische beroepssituatie	164
9.6	Verdieping	165
Thema 10	Mensen met Schizofrenie- en andere psychotische stoornissen	168
10.1	Psychotische stoornissen	169

10.2	Wanen en hallucinaties	175
10.3	Behandeling	180
10.4	Participatie	184
10.5	Aandachtspunten bij het begeleiden	187
10.6	Kritische beroepssituatie	189
10.7	Verdieping	190
Thema 11	Mensen met een stemmingsstoornis	192
11.1	Depressie	193
11.2	Bipolaire stoornis	197
11.3	Oorzaken van een stemmingsstoornis	202
11.4	Behandelmethodes	203
11.5	Kritische beroepssituatie	206
11.6	Verdieping	207
Thema 12	Mensen met een angststoornis of stressorgerelateerde stoornis	210
12.1	Angststoornissen	211
12.2	Obsessief compulsieve stoornis	215
12.3	Psychotrauma en stressorgerelateerde stoornissen	220
12.4	Kritische beroepssituatie	223
12.5	Verdieping	225
Thema 13	Mensen met een persoonlijkheidsstoornissen	228
13.1	Persoonlijkheidsstoornissen	229
13.2	Ontstaan en verloop	231
13.3	Behandelmethoden	233
13.4	Maatschappelijke participatie	235
13.5	Begeleiden bij persoonlijkheidsstoornissen	237
13.6	Alternatief model persoonlijkheidsstoornissen	240
13.7	Kritische beroepssituatie	241
13.8	Verdieping	243
Thema 14	Mensen met een verslavingsstoornis	246
14.1	Ontstaan verslavingsstoornis	247
14.2	Verloop verslavingsstoornis	253
14.3	Gevolgen verslavingsstoornis	255
14.4	Behandelmethoden	258
14.5	Begeleiden bij verslavingsstoornis	259
14.6	Kritische beroepssituatie	262

14.7	Verdieping	263
Thema 15	Mensen met een neurocognitieve stoornis	268
15.1	Diagnostiek en behandeling	269
15.2	Taalstoornissen	274
15.3	Geheugenstoornissen	276
15.4	Waarnemingsstoornissen	280
15.5	Kritische beroepssituatie	283
15.6	Verdieping	284
Thema 16	Samenlevingen	286
16.1	Sociologische visies	287
16.2	Sociale ongelijkheid	290
16.3	Sociale stratificatie	293
16.4	Kritische beroepssituatie	295
16.5	Verdieping	296
Thema 17	Jongeren	302
17.1	Ontwikkelingsopgaven	303
17.2	Opvoedingsopgaven	305
17.3	Identiteitsontwikkeling	307
17.4	Gedrag van jongeren	309
17.5	Problematiek en begeleiding	311
17.6	Peers	314
17.7	Jongeren en sociale media	316
17.8	Kritische beroepssituatie	317
17.9	Verdieping	319
Thema 18	Mensen in armoede	320
18.1	Armoede	321
18.2	Armoede in cijfers	324
18.3	Soorten armoede	327
18.4	Kwetsbare groepen	329
18.5	Gevolgen van armoede	331
18.6	Omgaan met armoede	334
18.7	Kritische beroepssituatie	335
18.8	Verdieping	336
Thema 19	Dak- en thuislozen	338
19.1	Begrippen en onderverdeling	339

19.2	Oorzaken van dakloosheid	347
19.3	Gevolgen van dakloosheid	349
19.4	Feiten en cijfers	350
19.5	Ondersteunen van daklozen	352
19.6	Kritische beroepssituatie	354
19.7	Verdieping	355
Thema20 Analfabetisme en laaggeletterdheid		358
20.1	Analfabetisme en laaggeletterdheid	359
20.2	Oorzaken	361
20.3	Gevolgen	365
20.4	Signaleren bij cliënten	368
20.5	Methodes van aanpak	369
20.6	Kritische beroepssituatie	374
20.7	Verdieping	375
Thema21 Ouderen met een migratieachtergrond		378
21.1	Migrantenouderen	379
21.2	Leefsituatie	383
21.3	Culturele verschillen	388
21.4	Begeleiden van migrantenouderen	391
21.5	Kritische beroepssituatie	395
21.6	Verdieping	397
Literatuurlijst		400
Index		428

VOORWOORD

Angerenstein Zorg & Welzijn is een complete serie leermiddelen voor de volgende kwalificatiedossiers:

- Maatschappelijke zorg
- Pedagogisch werk
- Sociaal werk
- Verzorgende-IG.

Voor de begeleider en persoonlijk begeleider maatschappelijke zorg is vakkennis van uiteenlopende onderwerpen van groot belang. Dit vormt de basis voor het handelen in de beroepspraktijk, waarbij de cliënt met zijn wensen en behoeften centraal staat. De bronnenboeken van Angerenstein Zorg & Welzijn bevatten alle benodigde theorie voor de beginnende beroepsbeoefenaar.

De serie leermiddelen voor het kwalificatiedossier Maatschappelijke zorg bestaat uit zes bronnenboeken met online aanvullende verwerkingsopdrachten, kritische beroepssituaties en toetsen:

Boek	Begeleider maatschappelijke zorg (niveau 3)	Persoonlijk begeleider maatschappelijke zorg (niveau 4)
Mensen	x	x
Methodisch begeleiden	x	x
Communicatie en gedrag	x	x
Professional maatschappelijke zorg	x	x
Kijk op mensen		x
Mensen professioneel ondersteunen		x

Koppeling kwalificatiedossier 2022

Elk thema heeft een koppeling met één of meerdere werkprocessen van het kwalificatiedossier. Hieronder tref je per thema aan met welk(e) werkproces(sen) deze is gekoppeld:

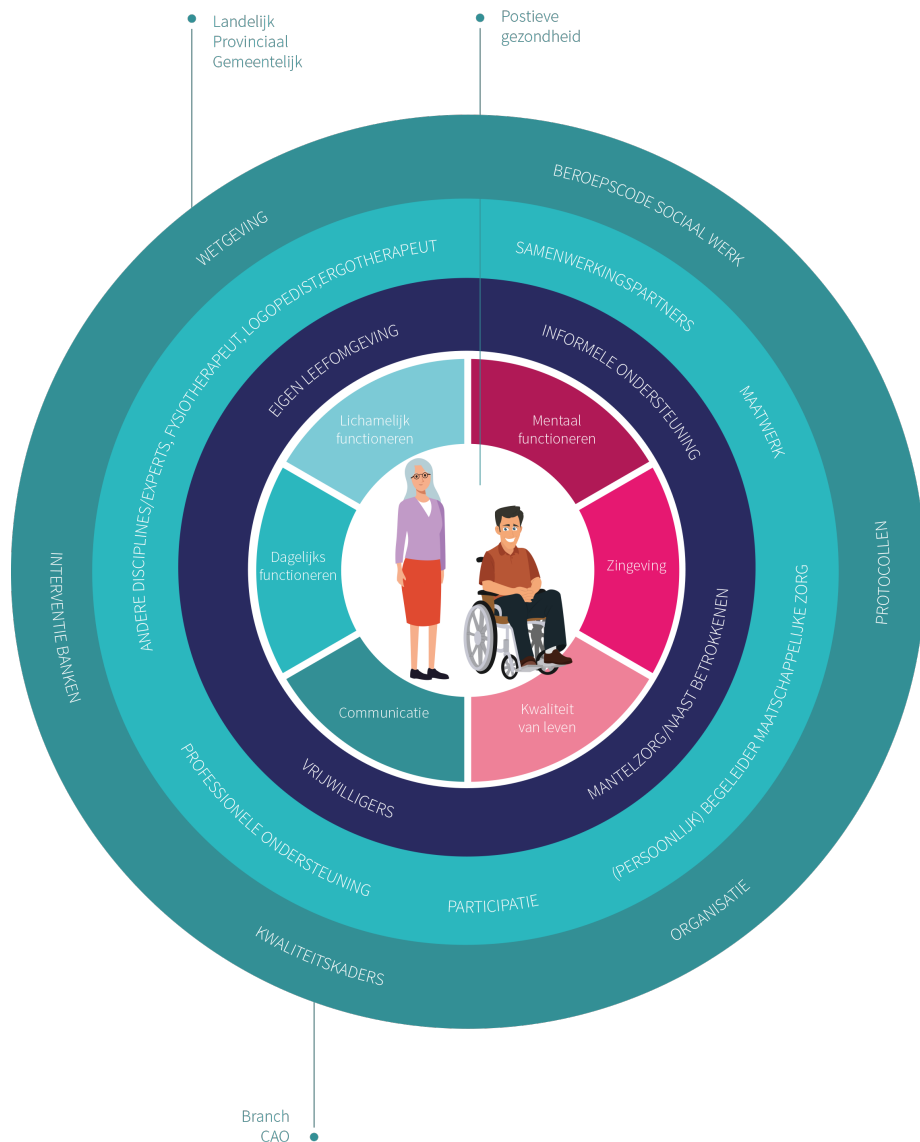
	Basisdeel								Begeleider maatschappelijke zorg				Persoonlijk begeleider maatschappelijke zorg							
					</															

Kijken op mensen

Het boek Kijk op mensen is een verdieping van het boek Mensen. De eerste thema's besteden aandacht aan de verschillende visies op het ontstaan van (afwijkend) gedrag en op leren. Ook wordt er stilgestaan bij verschillende gedragsveranderingsmodellen en waar gedragsverandering van afhankelijk is. Dit wordt gevolgd door verdiepende thema's over de verschillende stoornissen waarmee mensen kunnen kampen, waarbij concrete tips voor begeleiding worden gegeven.

De beschreven theorie en verwerkingsopdrachten zijn gebaseerd op de visie waarbij de cliënt centraal staat en zo veel mogelijk zijn eigen regie behoudt.

De cliënt centraal

De cliënt centraal

De cliënt en zijn ondersteuningsvraag staan tijdens jouw werk als (persoonlijk) begeleider centraal. Met behulp van de uitgangspunten van de positieve gezondheid ga je als begeleider met de cliënt in gesprek om te achterhalen welke ondersteuning voor hem belangrijk is. Uitgangspunt hierbij is dat de cliënt zo veel mogelijk de regie blijft behouden over zijn eigen leven. De ondersteuning komt in de eerste plaats vanuit de eigen leefomgeving (interprofessioneel) en in de tweede plaats vanuit de professional(s).

Opbouw theorie

Een thema bestaat uit drie onderdelen:

1. Basistheorie
2. Kritische beroepssituatie
3. Verdieping: In de praktijk.

Basistheorie

De basistheorie bevat informatie die relevant is voor de begeleider maatschappelijke zorg. De theorie wordt verlevendigd met voorbeelden. Belangrijke begrippen worden uitgelegd in de tekst en zijn vet gemaakt.

Wanneer je in de linkerkantlijn dit icoontje ziet, kun je in de bijhorende digitale leeromgeving een online aanvulling vinden in de vorm van een filmfragment, verwijzing naar een website of een document.

Kritische beroepssituatie (KBS)

In de KBS word je geconfronteerd met een probleemstelling of dilemma waarbij je niet kunt terugvallen op routinematig handelen. Elke KBS heeft een koppeling met een kernwaarde en met één van de artikelen uit de beroepscode voor de sociaal werker. Door alle thema's van alle boeken te doorlopen heb je met elk artikel ten minste één keer geoefend en ben je volledig bekend met de beroepscode. Online vind je bij elke KBS aanvullende opdrachten. De structuur van de opdrachten volgt de stappen van het ethisch redeneren. Op die manier oefen je als beginnend beroepsbeoefenaar regelmatig met deze manier van redeneren, leer je diverse situaties goed te doorzien en kun je beredeneerd handelen en de link leggen met de artikelen uit de beroepscode voor de sociaal werker.